

การบริโภคและการลดการบริโภคสารเสพติดในกลุ่มคนขับรถบรรทุกอ้อย

Substance Use and Control among Sugar Cane Truck Drivers

สมจิต แดนสีแก้ว ศศ.ด.
รัตดาวรรณ คลังกลาง พย.ม.
อรุณรัตน์ แสงกล้า ป.พยาบาลศาสตร์

Somjit Daenseekaew Ph.D.
Ratdawan Klungklang MNS.
Arunrat Saengklar BSN.

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี้ออนแก่น
โรงพยาบาลน้ำพอง

Faculty of Nursing, Khon Kaen University,
Borommarajonani College of Nursing, Khon Kaen Khon
Nampong Hospital, Khon Kaen Province

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในระยะแรกมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของคนขับรถบรรทุกอ้อยในการวิเคราะห์ประสบการณ์การบริโภค การลดการบริโภคและสังเคราะห์วิธีการลดการบริโภคสารเสพติดที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มคนขับรถบรรทุกอ้อยที่ส่งอ้อยให้โรงงานน้ำตาลขอนแก่น ผลการวิเคราะห์ประสบการณ์พบว่าคนขับรถบรรทุกอ้อยเคยใช้ยาบ้า กาว สุรา บุหรี่ แต่ในปัจจุบันนิยมใช้สารเสพติด คือ สุรา บุหรี่และเครื่องดื่มชูกำลัง มี 3 คน ที่ใช้ยาบ้า ด้วยเหตุผลเพื่อผ่อนคลายความเครียด ร่วมสังสรรค์กับกลุ่มเพื่อน และเพิ่มความสามารถในการทำงานสถานที่ในการใช้สารเสพติดคือที่ไร่อ้อยตอนคนงานช่วยกันขนมัดอ้อยขึ้นรถที่หน้าโรงงานช่วงจอดรอรถส่งอ้อยเข้าโรงงานและสูบบุหรี่ขณะขับรถ

แนวทางการลดการบริโภคสารเสพติดตามมุมมองของคนขับรถบรรทุกอ้อย ได้แก่ 1) การเพิ่มพูนความรู้ 2) การเข้าถึงสื่อสาธารณะ 3) การสร้างเสริมแรงใจ 4) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ 5) ให้การปรึกษาอย่างต่อเนื่อง และ 6) การร่วมเรียนรู้กับกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง

การเสริมสร้างศักยภาพกลุ่มคนขับรถบรรทุกอ้อยในการลดการบริโภคสารเสพติด ได้แก่ 1) การสร้างสัญญาใจ 2) เพื่อนเตือนเพื่อน สร้างสรรค์กิจกรรมช่วยเหลือกันเองเมื่อมีปัญหา 3) การประชาสัมพันธ์เพื่อสื่อให้เห็นถึงโทษของสารเสพติด 4) ปรับเปลี่ยนค่านิยมที่ไม่ใช้สารเสพติด 5) การสัมมนา อบรมให้ความรู้กับคนขับรถบรรทุกอ้อย 6) ร่วมสร้างเครือข่ายการป้องกันการบริโภคสารเสพติดในคนขับรถบรรทุกอ้อย มีการผลิตคู่มือลดการบริโภคสารเสพติด และมีอาสาสมัครดูแลอาสาสมัครบุหรี่ยังสำเร็จ 2 คน

แนวทางการแก้ไขปัญหการบริโภคสารเสพติดที่เสนอโดยคนขับรถบรรทุกอ้อยจำเป็นต้องได้นำสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง ดังนั้นจึงควรมีการดำเนินการวิจัยอย่างต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของคนขับรถบรรทุกอ้อย ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งนำไปสู่สังคมที่ปลอดสารเสพติดต่อไป

คำสำคัญ : การบริโภคสารเสพติด การลดการบริโภคสารเสพติด คนขับรถบรรทุกอ้อย

Abstract

This first phase of participatory action research was conducted with the aims to enhance sugar cane truck drivers' capacities in analyzing the experience related to substance use and control of substance use and to synthesize strategies in lowering substance use that were congruent with the needs of sugar cane truck drivers in sugar factory, Khon Kaen Province. The experiential analysis revealed that sugar cane truck drivers had used

methamphetamine, adhesive glues, alcohols and cigarettes. At present, however, only alcohol, cigarette, "power boost" beverages were most frequently used, and three drivers, use amphetamine. The truck drivers rationalized that these substances helped to reduce stress, were often used when partying with friends and believed these substances could enhance their stamina in working. Substance use usually occurred at the sugar cane fields when workers transporting sugar cane bunches onto the trucks, while waiting to deliver sugar canes into the sugar factories and the drivers often smoked cigarette while driving.

Strategies to reduce substance use, according to the drivers' perspective, included 1) increasing knowledge, 2) increasing accessibility to public media, 3) promoting motivation, 4) building learning network, 5) continuing counseling, and 6) learning together with all stakeholders.

Activities to enhance sugar cane truck drivers' capacities in lowering substance use consisted of 1) promise making, 2) peers reminding peers and creating activities to assist one another in times of trouble, 3) public relation to reflect the negative consequences of substance use, 4) modification of personal values in not using the substances, 5) seminars to provide and boost the drivers' knowledge, and 6) building of substance control network among sugar cane truck drivers. In addition, a substance control manual was created and there were volunteers assisting in the smoking cessation program. Two drivers had successfully quit smoking.

The means to reduce substance use proposed by the sugar cane truck drivers must be wholeheartedly implemented. As a result, there should be continuing research efforts to promote the sugar cane truck drivers' capacities that in turn, would lead to the substance-free society.

Keywords : substance use, substance control, Sugar Cane Truck Drivers

บทนำ

โรคหรือภัยอันเป็นสาเหตุการเจ็บป่วยและการตายของประชากรในประเทศไทย ส่วนใหญ่เกิดจากแบบแผนการดำรงชีวิตของประชาชน เช่น การกิน การนอน การพักผ่อน การออกกำลังกาย ตลอดจนการดื่มสุรา การสูบบุหรี่ การใช้ยาหรือสารเสพติด

ในปี พ.ศ. 2544 ประชากรไทยมีอัตราการเสพยาเสพติดโดยรวม (Total Prevalence Rate) เท่ากับ 48.9 ต่อประชากร 1,000 คน¹ ซึ่งพบมากในกลุ่มผู้ใช้แรงงานชนชั้น โดยเฉพาะคนขับรถบรรทุกอ้อยซึ่งมีการใช้สารเสพติดเพื่อต้องการให้ร่างกายขยัน อุตุน มีเรี่ยวแรงในการขับรถได้นาน และเพื่อคลายความเครียด^{2,3,4} จากการปราบปรามอย่างจริงจังของรัฐบาลใน ปี 2545 ในยุทธศาสตร์การกำจัดการค้าต่อสู้อาชณะกับยาเสพติด⁵ ทำให้ปัญหาการใช้ยาเสพติดลดลง แต่มีการใช้สารเสพติดในกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ได้แก่ สุราและบุหรี่เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักว่าการสูบบุหรี่และการดื่มสุราเป็นอันตรายก่อ

ให้เกิดผลกระทบทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม และเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่การเสพยาเสพติดตัวอื่น ๆ⁶

ปัญหาเสพติดเป็นปัญหาที่สลับซับซ้อนและมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงต้องใช้การแก้ไขปัญหาแบบองค์รวม ซึ่งต้องสร้างความเข้มแข็งหรือพัฒนาศักยภาพในการประเมินปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการบริโภคสารเสพติด วิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มคนขับรถบรรทุกอ้อย สังเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหการบริโภคสารเสพติด เพื่อให้ได้แนวทางการแก้ไขปัญหการบริโภคสารเสพติดในคนขับรถบรรทุกอ้อยที่สอดคล้องกับบริบทวิถีชีวิต สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของคนขับรถบรรทุกอ้อย นำไปสู่สังคมที่ปลอดสารเสพติดต่อไป

วัตถุประสงค์

1) ศึกษาประสบการณ์การบริโภค และการลดการบริโภคสารเสพติด เกี่ยวกับบริบทการบริโภค ระยะเวลา ประเภทเหตุผลของการบริโภค สารเสพติด ความเข้าใจ ความเชื่อเกี่ยวกับการใช้สารเสพติด

2) วิเคราะห์ความต้องการและแนวทางในการลดการบริโภคสารเสพติดจากคนขับรถบรรทุกอ้อย

3) สังเคราะห์วิธีการลดการบริโภคสารเสพติดโดยใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อให้ได้แนวทางการควบคุมการบริโภคสารเสพติดในคนขับรถบรรทุกอ้อย

วัตถุประสงค์และวิธีการศึกษา

รายงานนี้เป็นผลการศึกษาในระยะแรกของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Primarily study of Participatory Action Research) เรื่อง “การศึกษาสถานการณ์การบริโภคและเสริมสร้างศักยภาพการลดการบริโภคสารเสพติดในกลุ่มคนขับรถบรรทุกอ้อย”

การเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นอำเภอที่โรงงานน้ำตาลจังหวัดขอนแก่นตั้งอยู่ คือ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น กลุ่มเป้าหมายของการศึกษา (Unit of analysis) คือ คนขับรถบรรทุกอ้อยในเขตอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการแบบผสมผสาน (Mixed method) ทั้งวิธีการศึกษาเชิงปริมาณโดยใช้การสัมภาษณ์คนขับรถบรรทุกอ้อย 100 คน ตามเครื่องมือสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา 3 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้จำนวนและร้อยละ

วิธีการเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกคนขับรถบรรทุกอ้อยทั้งที่เป็นแรงงานรับจ้างเป็นนักธุรกิจส่วนตัวและกลุ่มสมาชิกสมาคมชาวไร่อ้อย มีการสนทนากลุ่มคนขับรถบรรทุกอ้อย 3 ครั้งๆ ละ 10 คน วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าสรุปแนวทางการลดการบริโภค สารเสพติดตามมุมมองของคนขับรถบรรทุกอ้อย และนำเสนอต่อเวทีประชุมเครือข่ายผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อหาวิธีการลดการบริโภคสารเสพติด

ผู้วิจัยเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และกระตุ้นให้คนขับรถบรรทุกอ้อยมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การใช้สารเสพติดอย่างอิสระ (Democracy dialogue and reflective) และพัฒนาการเรียนรู้ของคนขับรถบรรทุกอ้อยในการร่วมวิเคราะห์สถานการณ์การบริโภคสารเสพติดตามมุมมองของเจ้าของปัญหา (Emic view)

มุ่งเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) ในระดับกลุ่มเพื่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายการป้องกันสารเสพติดในกลุ่มคนขับรถบรรทุกอ้อยต่อไป

ผลการศึกษา

ลักษณะประชากรของคนขับรถบรรทุกอ้อยที่เข้าร่วมโครงการ ทั้งหมดเป็นเพศชาย อายุส่วนมากอยู่ในช่วง 40-49 ปี ร้อยละ 43.0 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 94.0 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 77.0 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000-10,000 บาท ร้อยละ 51.0 มีบัตรประกันสุขภาพของบุคคลที่รัฐรักษาให้ฟรี

1. ประสิทธิภาพการบริโภค และการลดการบริโภคสารเสพติด

1.1 วิถีชีวิตคนขับรถบรรทุกอ้อย

คนขับรถบรรทุกอ้อย จังหวัดขอนแก่น มีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ผสมผสานชีวิตของเกษตรกรและกรรมกรขายแรงงานที่มีประสบการณ์เข้าสู่อาชีพคนขับรถบรรทุกอ้อยที่แตกต่างกัน คือ 1) เป็นชาวไร่อ้อยในพื้นที่ใกล้โรงงานจึงมารับจ้างขับรถ 2) เป็นชาวไร่อ้อยและมีรดส่วนตัวรับขนอ้อยเป็นอาชีพเสริม 3) เป็นนักธุรกิจมีรดขนอ้อยหลายคัน และ 4) เป็นสมาชิกสมาคมชาวไร่อ้อย

บรรยากาศการรับส่งอ้อย เป็นไปด้วยความเร่งรีบ มีเวลาจำกัด เมื่อโรงงานมีการเปิดหีบอ้อยระหว่างเดือนตุลาคมถึงเดือนเมษายน คนขับรถบรรทุกอ้อยต้องทำงานทั้งกลางวันกลางคืนเพื่อขนอ้อยเข้าโรงงาน

การขนมัดอ้อยขึ้นรถ คนขับรถบรรทุกอ้อยมีการประสานกับกลุ่มขนอ้อยจากหมู่บ้านมายกมัดอ้อยขึ้นรถ ซึ่งต้องทำทุกเวลาที่รถมาถึงไร่ คนขับรถบรรทุกอ้อยจึงมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อคนขนมัดอ้อย ในบรรยากาศ การรับส่งอ้อยที่เหนื่อย หนักและใช้เวลานาน การทำงานจึงวัดด้วยความอดทนของร่างกาย ทำให้คนขับรถบรรทุกออย้นำสุรา บุหรี่และเครื่องดื่มชูกำลังมาใช้เป็นตัวกระตุ้นให้ทำงานหนัก คลายเครียด และร่วมสังสรรค์หลังการขนมัดอ้อยขึ้นรถเสร็จ ในอดีตเคยมีการใช้ยาบ้าและดมกาวในกิจกรรมนี้ ปัจจุบันใช้การดื่มสุราผสมเครื่องดื่มชูกำลังและสูบบุหรี่

การรอคิวส่งอ้อยเข้าโรงงานน้ำตาล มีรถอ้อยจอดเต็มหน้าโรงงาน คนขับรถบรรทุกอ้อยจึงมีเวลาสร้างความสนิทสนมถือเป็นลานแห่งมิตรภาพ มีร้านอาหารเป็นเพียงชั่วคราวให้นั่งร่วมวงรับประทานอาหารและก๋วยเตี๋ยว ซึ่งเป็นอาหารยอดนิยม จึงเป็นอีกบรรยากาศที่มีการดื่มสุราและสูบบุหรี่นอกจากนี้หน้าโรงงานที่มีรถจอดวันละ 200-300 คัน ยังมีคนอื่นทั้งดีและไม่ดีปะปนในกลุ่มคนขับรถบรรทุกอ้อย มาเชิญชวนให้ดื่ม เล่นการพนัน ขายนบริการทางเพศ หน้าโรงงานจึงมีบรรยากาศสนุกกับการเที่ยวและการกิน มีคนขับรถบรรทุกอ้อยส่วนน้อยที่เมาแต่ก็มีภาพนี้ให้เห็นทุกวัน

การขับรถอ้อย เป็นการทำงานที่ใช้สมาธิและอยู่คนเดียวมานานๆ จึงมีการใช้บุหรี่เป็นเพื่อนขณะขับ และจากความเหนื่อยที่ทำงานไม่เป็นเวลา พักผ่อนไม่เพียงพอจึงใช้สุราผสมเครื่องดื่มชูกำลังเป็นเครื่องกระตุ้นให้สู้งาน อย่างไรก็ตามยังมีคนขับรถบรรทุกอ้อยส่วนมากระบุว่าดื่มมากไม่ได้เพราะการขับรถอ้อยต้องระวังทั้งอุบัติเหตุและตำรวจ โดยเฉพาะเมื่อเกิดอุบัติเหตุคนขับรถบรรทุกอ้อยจะถูกมองจากสังคมว่าผิดก่อนเสมอ ดังนั้นถ้ามีการดื่มด้วยจะมีข้อหาเมาแล้วขับตามมา

จากลักษณะประชากรที่เป็นชายวัยแรงงานมาทำงานด้วยกัน ประกอบกับลักษณะการประกอบอาชีพที่หนัก และทำเร่ร่อน ไม่เป็นเวลาแน่นอนส่งผลให้คนขับรถบรรทุกอ้อยมีโอกาสนำสารเสพติดเสพติดทั้งในบรรยากาศที่มีกลุ่มเพื่อนผู้ชายกลุ่มใหญ่ การทำงานที่ต้องใช้เวลาอยู่ในรถนานคนเดียวทั้งที่เหนื่อย เครียดและแสบร้อน จากการใช้เวลาว่างในการดื่มสุรา การใช้สารเสพติดควบคู่กับการรับประทานอาหารก๋วยเตี๋ยว ลาบดิบ ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของคนอีสานที่ถือว่าเป็นอาหารที่อร่อยสำหรับชายวัยแรงงาน รวมทั้งสถานที่ที่เอื้อต่อการซื้อหาสารเสพติดมาบริโภค รวมถึงราคาที่ไมแพงมาก จากเหตุผลดังกล่าวคนขับรถบรรทุกอ้อยจึงใช้สารเสพติดทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ และนำไปสู่การติดสารเสพติดได้

1.2 ประสบการณ์การบริโภคสารเสพติดของคนขับรถบรรทุกอ้อย

จากการประเมินสถานการณ์การบริโภคสารเสพติดโดยใช้แบบสัมภาษณ์รายบุคคลจากคนขับรถบรรทุกอ้อย 100 คน พบข้อมูลสะท้อนภาพการบริโภค

สารเสพติด ดังนี้

1) การใช้สารเสพติดของคนขับรถบรรทุกอ้อยในปัจจุบัน มีการใช้สารเสพติด 3 ชนิด คือ สุรา บุหรี่และเครื่องดื่มชูกำลัง มีผู้ใช้ทั้ง 3 ชนิด ถึงร้อยละ 68.0 ใช้ 2 ชนิด ร้อยละ 11.0 และใช้เพียง 1 ชนิด ร้อยละ 14 ใช้สุราร้อยละ 79.0 ใช้บุหรี่ย้อยละ 77.0 และเครื่องดื่มชูกำลัง ร้อยละ 68.0 นอกจากนั้นยังพบว่ามีคนขับรถบรรทุกอ้อยที่ใช้ยาบ้าด้วย ซึ่งปัจจัยที่เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความอยากใช้สารเสพติดส่วนใหญ่ คือ เพื่อผ่อนคลายความเครียด ร้อยละ 70.9 รองลงมา คือ เพื่อร่วมสังสรรค์กับกลุ่มเพื่อน/ฉลองความสำเร็จในหน้าที่การงาน ร้อยละ 25.3 กลุ่มเพื่อนคนงานชักชวน ร้อยละ 21.5 เพิ่มความสามารถในการทำงาน ร้อยละ 15.2 และนายจ้างให้ใช้เพื่อให้ทำงานได้มากขึ้นและใช้สารเสพติดระหว่างเล่นการพนัน ร้อยละ 2.5 ส่วนการใช้ยาบ้า คนขับรถบรรทุกอ้อยให้ข้อมูลว่า “ใช้เฉยๆ เพราะเป็นความเคยชิน แม้จะแพงก็ใช้ ใช้แล้วก็ไม่ได้”

สารเสพติดที่คนขับรถบรรทุกอ้อยใช้ครั้งแรกส่วนใหญ่ คือ บุหรี่ ร้อยละ 58.7 อายุที่เริ่มใช้สารเสพติดครั้งแรกอยู่ระหว่าง 11-15 ปี ร้อยละ 64.1 แบบแผนการใช้สารเสพติดในปัจจุบัน คือ ดื่มสุราสังสรรค์ในบุญประเพณีแล้วมาขับรถต่อ ร้อยละ 39.0 พฤติกรรมการสูบบุหรี่ บอกว่าสูบทุกวัน ร้อยละ 49.0 พฤติกรรมการใช้เครื่องดื่มชูกำลังใช้ผสมกับเหล้าดื่มมานานๆ ครั้ง ร้อยละ 42.0 เนื่องจากแพงและมีฤทธิ์ไม่แรงพอ

2) ผลกระทบจากการใช้สารเสพติด สารเสพติดที่คนขับรถบรรทุกอ้อยนิยมใช้และใช้มานาน คือ สุราและบุหรี่ จนมีผลกระทบจากการใช้สารเสพติด ได้แก่ มีการเจ็บป่วยบ้างเป็นครั้งคราว ร้อยละ 31.6 สุขภาพทรุดโทรม ร้อยละ 21.5 เจ็บป่วยเป็นประจำ ร้อยละ 17.7 น้ำหนักลดลง ร้อยละ 30.4 สภาพอารมณ์ขณะที่ใช้สารเสพติด มีอารมณ์หงุดหงิดง่าย ร้อยละ 18.0 คน และมีรายได้แต่ละเดือนไม่ค่อยพอใช้ส่งผลให้มีหนี้ ร้อยละ 44.3

สำหรับบริบทที่คนขับรถบรรทุกอ้อยใช้สารเสพติด 1) ใช้สารเสพติดหน้าโรงงาน เมื่อนำอ้อยขึ้นรถไปยังโรงงานน้ำตาล รถอ้อยจะไปจอดเต็มหน้าโรงงาน ลานนี้จึงเป็นอีกที่ที่ทำให้มีการใช้สุราและบุหรี่เป็นกับแกล้มกับอาหารยอดนิยม คือ ลาบและก๋วยเตี๋ยว 2) ใช้

สารเสพติดระหว่างขับรถ พบว่าระหว่างที่คนขับรถบรรทุกอ้อยขับรถอยู่คนเดียวได้ใช้บุหรี่เป็นเพื่อน แต่ไม่ได้ใช้เหล้ามากเพราะคนขับรถบรรทุกอ้อยต้องระวังทั้งอุบัติเหตุและตำรวจจับเพราะทำผิดกฎหมาย บุหรี่ที่ใช้สำหรับคนขับรถบรรทุกอ้อยมีทั้งกลุ่มพกบุหรี่เป็นยาเส้นห่อด้วยแผ่นกระดาษ มวนแบ่งกันเอง ซองละ 5 บาท ได้ประมาณ 20 มวน ส่วนกลุ่มที่เป็นคนรับจ้างและนักธุรกิจใหญ่นิยมพกบุหรี่ยี่ห้อสำเร็จรูปสำหรับแลกเปลี่ยนกับกลุ่มเพื่อน 3) ใช้สารเสพติดระหว่างชนมัตอ้อยขึ้นรถ ซึ่งมีผู้ชายหลายๆ คนและเป็นกลุ่มที่สนิทสนมกัน มาทำงานเร่งซึ่งอาจเป็นทั้งกลางวันกลางคืน จึงมีการใช้สุราผสมเครื่องดื่มชูกำลังและใช้บุหรี่หนัก

1.3 ประสิทธิภาพลด ละ เลิกการบริโภคสารเสพติด

1) การลด ละ เลิกการบริโภคสารเสพติด พบว่า คนขับรถบรรทุกอ้อยมีความตั้งใจในการลดการใช้สารเสพติดเนื่องจากมีผลกระทบจากการใช้สารเสพติดจากคนขับรถบรรทุกอ้อย 100 คน มีผู้ที่เคยสูบบุหรี่ 86 คน พยายามเลิกสูบบุหรี่ครั้งที่ 1 ได้นาน 1 เดือน ร้อยละ 39.5 แต่กลับมาใช้อีก และพยายามเลิกครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 สุดท้ายพบว่า มีผู้ที่เลิกสูบบุหรี่ได้สำเร็จ ร้อยละ 10.5 เป็นการเลิกได้โดย "การหักดิบ" คือ เลิกทันทีที่ตัดใจแล้วไม่ได้กลับมาสู่อีก อย่างไรก็ตามในการศึกษานี้พบผู้ที่ไม่เคยพยายามเลิกสูบบุหรี่เลย ร้อยละ 33.7

การลดการดื่มสุรา จากการศึกษาพบคนขับรถบรรทุกอ้อยที่ไม่เคยดื่มสุราเลย ร้อยละ 8.0 และมีผู้ที่เคยดื่มสุรา 79 คน พยายามเลิกดื่มครั้งที่ 1 ได้นาน 1 เดือน จำนวน 32 คน ร้อยละ 34.4 แต่กลับมาใช้อีก และพยายามเลิกครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 สุดท้ายพบว่า มีผู้ที่เลิกดื่มสุราได้สำเร็จ ร้อยละ 15.1 เป็นการเลิกได้โดยการหักดิบ เช่นกันกับเลิกบุหรี่แล้วไม่กลับมาดื่มอีก และมีผู้ที่ไม่เคยพยายามเลิกดื่มสุราเลย ร้อยละ 48.4 เหนือสิ่งอื่นใด มีคนขับรถบรรทุกอ้อยที่ระบุว่าตนเคยใช้สารระเหยหรือดมกาว 2 คน เคยเสพยาบ้า 18 คน ทั้งสองกลุ่มนี้เลิกได้โดยสิ้นเชิงโดย การหักดิบ

2) เหตุจูงใจที่ทำให้เลิกสารเสพติดได้สำเร็จ มีผู้ที่ไม่เคยใช้สารเสพติด ทุกชนิด 8 คน ผู้ที่เคยใช้และเลิกได้สำเร็จโดยไม่ใช้สารเสพติดทุกชนิด 13 คน

ซึ่งเกิดจากแรงจูงใจหลายๆ ด้านผสมผสานกัน และสิ่งกระตุ้นที่สำคัญที่สุดคือทุกคนที่เลิกได้ระบุว่า "อาศัยแรงจูงใจภายในจากความตั้งใจเลิกเอง จากใจเท่านั้นเราก็กินได้"

2. ความต้องการและแนวทางในการลดการบริโภคสารเสพติดจากคนขับรถบรรทุกอ้อย

2.1 ความต้องการลด ละ เลิก การบริโภคสารเสพติด คนขับรถบรรทุกอ้อยมีความต้องการลดละเลิกสารเสพติดทุกชนิด แต่ส่วนมากยังทำไม่ได้ ทั้งๆ ที่รับรู้ว่าการเสพติดทุกชนิดเลิกได้ด้วยใจ คนขับรถทุกคนมีความต้องการให้ครอบครัวเป็นหลักในการช่วยลดการใช้สารเสพติดให้แก่คนขับรถอ้อยและสมาชิกอื่นของครอบครัว และต้องการให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้ความรู้เรื่องโทษและวิธีการเลิกสารเสพติด และควรสนับสนุนให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโทษของยาเสพติดร่วมกันกับผู้นำชุมชนและส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ด้านการป้องกันสารเสพติด

2.2 แนวทางในการลดการบริโภคสารเสพติดจากคนขับรถบรรทุกอ้อย พบว่า คนขับรถบรรทุกอ้อยได้เสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพตามการรับรู้ของกลุ่มผู้ใช้แรงงานหลายทาง ดังนี้ 1) การเพิ่มพูนความรู้ 2) การเข้าถึงสื่อสาธารณะ 3) การสร้างเสริมแรงจูงใจ 4) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ 5) ให้กำลังใจกัน และ 6) การร่วมเรียนรู้กับกลุ่มแรงงานประเภทอื่นๆ

จากการสัมภาษณ์พบว่า คนขับรถอ้อยต้องการการเสริมสร้างความรู้เรื่องโทษของสารเสพติด ร้อยละ 41.0 การพัฒนาสื่อให้คนขับรถเข้าถึง ต้องการสื่อให้ความรู้ คือ คู่มือ ร้อยละ 33.0 ต้องการเสริมสร้างแรงจูงใจให้เข้มแข็งและต่อเนื่องจากกลุ่มเพื่อนผู้ใช้แรงงานด้วยกัน ร้อยละ 38.0 การสร้างแรงจูงใจและจากสื่อโฆษณาและนโยบายของรัฐบาล ประกอบกับความต้องการสร้างเครือข่ายเลิกใช้สารเสพติดในกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ซึ่งส่วนใหญ่ต้องการสร้างกลุ่มตักเตือนกัน ร้อยละ 53.0

จากการสนทนากลุ่ม 3 ครั้ง มีข้อสรุปสอดคล้องกับการสัมภาษณ์รายบุคคล คือ คนขับรถบรรทุกอ้อยได้เสนอแนะแนวทางในการเลิกใช้สารเสพติดได้แก่ 1) ต้องการให้มีกลุ่มเพื่อนคอยตักเตือนไม่ให้ใช้

สารเสพติด 2) ต้องการสร้างเครือข่ายเลิกใช้สารเสพติดร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับบริบทการส่งอ้อย 3) ต้องการองค์กรหรือบุคคลให้การปรึกษาเมื่อต้องการเลิกและมีปัญหาจากการเลิกใช้สารเสพติด

จากการประชุมเครือข่ายสรุปความต้องการว่า “อยากฟังความคิด ความรู้สึกจากผู้เลิกสุราให้ข้อมูลเช่นวันนี้ได้เห็นโทษและผลกระทบของการดื่มสุรา การสูบบุหรี่ แม้จะได้ดูจากสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ ฟังจากวิทยุแล้วก็เกิดความรู้สึกกลัวเหมือนกัน แต่การฟังวันนี้ทำให้คิดถึงผลที่จะตามมาจากการดื่มสุราของตน นโยบายของรัฐบาลจึงได้ผลระดับหนึ่ง แต่คนเลิกจริงและครอบครัวนี้ทำให้เราตั้งใจจริง และถ้าทุกส่วน เช่น ผู้นำชุมชน อนามัย นายจ้าง สมาคมชาวไร่อ้อย และตำรวจ ให้การสนับสนุนการเลิกอย่างจริงจังจะช่วยหนุนให้คนขับรดอ้อยลดการใช้สารเสพติด เกิดการประหยัดและขับเคลื่อนปลอดภัย”

3. วิธีการเสริมสร้างศักยภาพในการลดบริโภคสารเสพติด

3.1 การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการป้องกันการบริโภคสารเสพติดในกลุ่มคนขับรดอ้อย เริ่มต้นจากการสัมภาษณ์รายบุคคลและขยายสู่การเรียนรู้ในระดับกลุ่มย่อย และมีการประชุมร่วมกันและพัฒนาระบบการแลกเปลี่ยนในกลุ่มใหญ่จึงมีข้อสรุปถึงแนวทางการพัฒนาศักยภาพ ได้แก่ 1) การสร้างสติปัญญาในการลดการบริโภคสารเสพติด 2) เพื่อนเตือนเพื่อน กิจกรรมช่วยเหลือกันเองเมื่อมีปัญหา 3) การประชาสัมพันธ์เพื่อสื่อให้เห็นถึงโทษของสารเสพติด 4) ปรับเปลี่ยนค่านิยมใหม่ให้เป็นคนใช้แรงงานแต่ไม่ใช้สารเสพติด ให้มีค่านิยมที่ไม่ใช้สุรา บุหรี่ หรือสารเสพติดในกิจกรรมใดๆ ของคนขับรดอ้อย 5) การสัมมนา อบรมให้ความรู้กับคนขับรดอ้อย 6) ร่วมสร้างเครือข่ายการป้องกันการบริโภคสารเสพติดในคนขับรดอ้อยโดยเริ่มจากสมาคมชาวไร่อ้อยเป็นแกนนำขับเคลื่อน การต่อสู้กับสารเสพติด มีความต้องการการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการขับเคลื่อนเครือข่ายการป้องกันการบริโภคสารเสพติดในคนขับรดอ้อย

3.2 การปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างศักยภาพคนขับรดอ้อยในการลดบริโภคสารเสพติด กระบวนการวิจัยในครั้งนี้ ได้สนับสนุนให้มีการจัดเวทีให้กลุ่มคนขับ

รดอ้อยเข้าร่วมสนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์เกี่ยวกับการลดการบริโภคสารเสพติดในกลุ่มคนขับรดอ้อย ได้ร่วมกันวิเคราะห์และหาทางออกให้กับปัญหาดังกล่าว ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดกลไกสำคัญที่ช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนในกลุ่มคนขับรดอ้อยและผู้ที่เกี่ยวข้องให้เกิดกระบวนการและเครือข่ายการลดการบริโภคสารเสพติด

1) การเผยแพร่คู่มือการลดบริโภคสารเสพติด เป็นคู่มือที่ผลิตขึ้นตามข้อเสนอแนะของคนขับรดอ้อย และนำมาเป็นเครื่องมือให้คนขับรดอ้อยได้ใช้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนการรับรู้และพยายามปรับค่านิยมของกลุ่ม

สาระในคู่มือ ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบของสารเสพติดทุกชนิด 2) โทษของสารเสพติดแต่ละชนิด 3) การสร้างแรงจูงใจในการลด ละ เลิก สารเสพติด 4) แบบประเมินแรงจูงใจในการลด ละ เลิก สารเสพติด 5) วิธีการลด ละ เลิก สารเสพติด 6) แหล่งให้การสนับสนุน การลด ละ เลิก สารเสพติด

ลักษณะเด่นของคู่มือ คือ คู่มือมีขนาดเล็กที่ง่ายต่อการพกพา ภาษาที่ง่าย อ่านเข้าใจง่าย และมีคำกล่าวถึงยาเสพติดจากชีวิตจริงของคนงานขับรดอ้อย ทำให้กลุ่มคนขับรดอ้อย ได้รับรู้ถึงปัญหา ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา นำไปสู่การระดมสมอง การวางแผนพัฒนาเครือข่ายร่วมกัน เกิดการผลักดันให้มีการนำแนวทางที่กลุ่มคนขับรดอ้อยได้

2) กรณีตัวอย่างของผู้อสาเลิกบุหรี่

กรณีที่ 1 เป็นชายอายุ 54 ปี สูบบุหรี่มานาน 20 ปี มีความตั้งใจว่าจะเลิกบุหรี่ พยายามเลิกมาหลายครั้งแล้วแต่ไม่สำเร็จ เหตุที่อยากเลิกเนื่องจากมีอาการเจ็บป่วยบ่อยครั้ง บางครั้งหายใจไม่สะดวก เลือดตั้งใจว่าจะเลิก ผู้วิจัยได้ประเมินแรงจูงใจทั้งจากตัวผู้ที่ประสงค์อยากเลิกและแรงจูงใจจากครอบครัว พบว่า มีความตั้งใจและความพร้อม เห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการเลิกสูบบุหรี่คือ การหายใจจะได้ดีขึ้น การทำงานจะได้ปกติ ไม่เหนื่อยง่าย และครอบครัวจะได้หายใจปลอดโปร่งไม่มีกลิ่นบุหรี่เข้าไปด้วย ไม่อยากให้ครอบครัวป่วย

กรณีที่ 2 ชาย วัย 38 ปี สูบบุหรี่มานาน 10 ปี เหตุผลที่ต้องการเลิกสูบบุหรี่เนื่องจากเวลา

สูบบุหรี่ เดินไปไหนมาไหนไม่มีใครอยากพูดด้วย ภรรยาไม่ให้ลูกอายุ 6 เดือน เพราะกลัวลูกเหม็น เดินไปหาภรรยาที่อุ้มลูกอยู่ก็เดินหนี จึงตัดสินใจที่จะเลิกเพราะอยากอุ้มลูกสาว

ผู้วิจัยได้ประเมินแรงจูงใจทั้งจากตัวผู้ที่ประสงค์อยากเลิกและแรงจูงใจจากครอบครัว พบว่า ทั้ง 2 คน มีความตั้งใจและมีความพร้อม ผู้วิจัยจึงได้สนับสนุนหลากหลาย ให้ความรู้เรื่องการใช้นิกอติน การเสริมกำลังใจ ทั้ง 2 กรณี มีแรงจูงใจจากหลังเข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์การลดบริโภคสารเสพติด จึงมีการสร้างพันธสัญญากับครอบครัวโดยมีผู้วิจัยเป็นพยาน และมีคนขับรถบรรทุกอ้อยอาสาสมัครเป็นผู้ไปให้กำลังใจเป็นกลุ่มเพื่อนเดือนเพื่อน และจากการติดตามประเมินผล พบว่า กรณีที่ 1 จึงสามารถเลิกสูบบุหรี่ได้ ภายใน 4 สัปดาห์ กรณีที่ 2 จึงสามารถเลิกสูบบุหรี่ได้ ภายใน 6 สัปดาห์

การวิจัยครั้งนี้ได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกลุ่มที่เลิกใช้สารเสพติดและกลุ่มที่ไม่ใช้สารเสพติดเพื่อให้เกิดกลุ่มในการช่วยเหลือกันของกลุ่มคนขับรถบรรทุกอ้อยที่มีโอกาสเสี่ยงต่อการติดสารเสพติดจึงมีการสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มกัน เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือกันภายใน การทำให้กลุ่มคนขับรถบรรทุกอ้อยเห็นความสำคัญต่อการสร้างสุขภาพ มีความรู้ถึงการเป็นเจ้าของสุขภาพของตน ครอบครัว และชุมชน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน และมีสัญญาาร่วมกันในการเลิกใช้สารเสพติด ปัจจุบันจึงมีความจำเป็นอย่างย่งที่ต้องพัฒนาศักยภาพของกลุ่มคนขับรถบรรทุกอ้อยให้แข็งแกร่ง เกิดความเข้มแข็งโดยไม่ต้องพึ่งสารเสพติดอีก จึงเกิดสื่อ คือคู่มือเผยแพร่โทษของสารเสพติดทุกชนิด และมีเครือข่ายครอบครัว เพื่อนคนขับรถบรรทุกอ้อย และผู้วิจัยดูแลให้กำลังใจแก่ผู้ที่อาสาสมัครเลิกบุหรี่จนสำเร็จเพิ่มอีก 2 คน

สรุปและวิจารณ์

กระบวนการวิจัยครั้งนี้ได้สนับสนุนให้มีการจัดเวทีให้กลุ่มคนขับรถบรรทุกอ้อยเข้าร่วมสนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์เกี่ยวกับการลดการบริโภคสารเสพติดในกลุ่มคนขับรถบรรทุกอ้อย ได้ร่วมกันวิเคราะห์และหาทางออกให้กับปัญหาดังกล่าว ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ก่อให้เกิด

กลไกสำคัญที่ช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนในกลุ่มคนขับรถบรรทุกอ้อยและผู้ที่เกี่ยวข้องให้เกิดกระบวนการสร้างเครือข่ายการลดการบริโภคสารเสพติด ทำให้กลุ่มคนขับรถบรรทุกอ้อยได้รับรู้ถึงปัญหา ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา นำไปสู่การระดมสมอง การวางแผนพัฒนาเครือข่ายร่วมกัน เกิดการการผลักดันให้มีการนำแนวทางที่กลุ่มคนขับรถบรรทุกอ้อยได้ร่วมกันคิดขึ้นมานั้นไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม

ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าคนขับรถบรรทุกอ้อยมีการใช้สารเสพติดในอัตราที่สูง ทั้งนี้เนื่องจากการทำงานหนัก ต้องการใช้นิโคติน สารและเครื่องดื่มชูกำลังตามความเชื่อว่า สิ่งเหล่านี้จะช่วยเพิ่มพลังงาน นอกจากนั้นการมีภาวะเครียดยังมีความสัมพันธ์กับการใช้สารเสพติดของกลุ่มคนขับรถบรรทุก ระยะเวลาของการทำงาน ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ภัทธา จุลวรรณา และคณะ¹¹ ที่ศึกษาเกี่ยวกับสถานะสุขภาพของประชากรวัยแรงงาน พบว่า คนขับรถบรรทุกส่วนใหญ่มีการใช้นิโคตินร้อยละ 56.2 กลุ่มอายุน้อยกว่า 35 ปี มีการสูบบุหรี่มากที่สุด และพบว่า มีการดื่มสุราในคนขับรถบรรทุกที่มีอายุมากกว่า 35 ปี ขึ้นไป ส่วนใหญ่พฤติกรรมการดื่มสุราของคนขับรถบรรทุกจะดื่มเป็นประจำทุกวัน ร้อยละ 52.9 ทั้งนี้จากการวิจัยกลุ่มคนขับรถบรรทุกอ้อยครั้งนี้มีการดื่มมากที่สุดในงานประเพณีแล้วไปขับรถ เนื่องจากในช่วงระยะเวลาที่มีการเปิดหีบอ้อยจะตรงกับช่วงงานเทศกาลและประเพณีของชาวอีสานทำให้คนขับรถบรรทุกอ้อยดื่มสุรากับเพื่อนๆ ในปริมาณมากและทำให้เมา แต่อย่างไรก็ตาม หากไม่มีงานบุญประเพณี หลังจากไม่ได้ขับรถอ้อยคนขับรถบรรทุกอ้อยก็มีการดื่มเป็นประจำทุกวัน ก่อนรับประทานอาหารเช้าไม่เมา เพราะรับประทานเพื่อเรียกน้ำย่อยทำให้รับประทานอาหารเช้าได้ร่อยมากขึ้นและช่วยให้นอนหลับสบาย

จากการวิเคราะห์สถานการณ์การใช้สารเสพติดของคนขับรถบรรทุกอ้อย พบว่า ครอบครัวมีส่วนช่วยในการป้องกันการบริโภคสารเสพติดได้ในแง่ของการให้กำลังใจ สัมพันธภาพกับคนในครอบครัวซึ่งเป็นหัวใจหลักในการสร้างแนวทางในการป้องกันการบริโภคสารเสพติดของคนขับรถบรรทุกอ้อย อีกทั้งการผสมผสานบทบาทการจัดการในเรื่องต่างๆ ที่รวมถึงการใช้ยา การคบเพื่อน และการ

ป้องกันการใช้สารเสพติดด้วยศักยภาพของบุคคล กลุ่มคนชั้นบรรทัดอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับการป้องกันแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติดทำให้พบเงื่อนไขในการป้องกันการใช้สารเสพติด คือ ปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม สภาพทางบ้านและสภาพสังคมวัฒนธรรม ปัจจัยส่วนบุคคล การเห็นคุณค่าในตนเอง ค่านิยมและบุคลิกลักษณะ ความรู้ความเข้าใจทักษะทางสังคม การใช้ยาและสารเสพติด ตลอดจนพฤติกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การคิดมาก ชี้นำ เครียดอ่อนเพลีย ฯลฯ นอกจากนั้นการขับเคลื่อนยังต้องอาศัยผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำศักยภาพของเจ้าของปัญหาเข้ามามีส่วนร่วมสร้างการป้องกันการใช้สารเสพติด^(8,9,10)

นอกจากนั้นหลักคิดในการร่วมกันสร้างแนวทางในการป้องกันการใช้สารเสพติด คือ หลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัวและชุมชน ดังนั้นการลดละเลิกสารเสพติดของคนชั้นบรรทัดอยู่ จึงควรมีการผสมผสานวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ 1) การให้ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดและการป้องกัน 2) การส่งเสริมให้เกิดความเชื่อทัศนคติและค่านิยมที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด มีจิตสำนึกรักครอบครัว รักชาติ และมุ่งทำประโยชน์เพื่อสาธารณะมากกว่าประโยชน์ส่วนตน การสร้างค่านิยมประหยัดอดออมและการมีแนวคิดพึ่งตนเอง 3) การฝึกกระบวนการคิดในการแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล 4) การจัดกิจกรรมให้บุคคลได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน 5) การฝึกทักษะชีวิตและพฤติกรรมหลักการหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดจนบุคคลสามารถควบคุมตนเองได้ (Self control, Personal mastery) 6) การจัดให้มีกิจกรรมร่วมกับครอบครัวและชุมชนเพื่อส่งเสริมให้เป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองต่อครอบครัวและชุมชน และเพื่อส่งเสริมให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน^(11,12)

(13,14,15)

ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่าการเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มคนชั้นบรรทัดอยู่ คือ การสร้างเครือข่ายการป้องกันการใช้สารเสพติดในกลุ่มคนชั้นบรรทัดอยู่ที่ได้จากการเรียนรู้ในระดับกลุ่มย่อยและการประชุมร่วมกันของกลุ่มใหญ่ซึ่งได้ข้อสรุปร่วมกัน ได้แก่ การสร้างสำนึกในการลดการบริโภคสารเสพติดและเพื่อนเตือนเพื่อน กิจกรรมช่วยเหลือกันเองเมื่อมีปัญหา

การประชาสัมพันธ์เพื่อสื่อให้เห็นถึงโทษของสารเสพติดปรับเปลี่ยนค่านิยมใหม่ให้เป็นคนใช้แรงแต่ไม่ใช้สารเสพติดให้มีค่านิยมที่ไม่ใช้สุรา บุหรี่ หรือสารเสพติดในกิจกรรมใดๆ ของคนชั้นบรรทัดอยู่ นอกจากนั้นคนชั้นบรรทัดอยู่ยังเสนอแนะว่าควรมีการสัมมนาอบรมให้ความรู้กับคนชั้นบรรทัดอยู่ ร่วมสร้างเครือข่ายการป้องกันการใช้สารเสพติดในคนชั้นบรรทัดอยู่โดยเริ่มจากสมาคมชาวไร่่อ้อยเป็นแกนนำขับเคลื่อน การต่อสู้กับสารเสพติดการสร้างความต้องการการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการขับเคลื่อนเครือข่ายการป้องกันการใช้สารเสพติดในคนชั้นบรรทัดอยู่ สอดคล้องกับแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งจึงต้องใช้วิธีการผสมผสานหลายด้าน⁽¹⁶⁾ ได้แก่ 1) การสร้างผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำที่เป็นตัวแทนประชาชนและให้ผู้นำประสานงานกับกลุ่มเยาวชน ครอบครัว และองค์กรอื่นๆ ในชุมชน 2) ให้ชุมชนทำความเข้าใจกัน แลกเปลี่ยนแนวความคิด โดยจัดเสวนาปัญหาเสพติดในชุมชนและเวทีชาวบ้าน 3) สร้างเครือข่ายในชุมชนและมีกิจกรรมต่างๆ 4) มีการเฝ้าระวังในชุมชนโดยจัดเวรยามเฝ้าดูพฤติกรรมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดไม่ให้เข้ามาในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สนับสนุนการนำแนวทางการควบคุมป้องกันการใช้สารเสพติดแบบมีส่วนร่วมของคนชั้นบรรทัดอยู่ไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ต่อในกลุ่มที่ใหญ่ขึ้นตามประสบการณ์จริงของเจ้าของปัญหา

1.2 สนับสนุนการนำวิธีการที่คนชั้นบรรทัดอยู่เสนอไปพัฒนาต่อให้เป็นรูปธรรม เช่น การใช้วิทยากรในกลุ่มคนชั้นบรรทัดอยู่และการผลิตสื่อตามที่ต้องการได้แก่ คู่มือ วิดีโอห่มล่า สรภัญญะ จากชีวิตจริงของคนชั้นบรรทัดอยู่

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการสร้างแกนนำให้เป็นวิทยากรกระบวนการ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนกันระหว่างเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง และก่อให้เกิดภาคี เครือข่ายการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2.2 การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในกลุ่มคน
 ขัณธบรรทุกอ้อยหรือถอบทเรียนจากประสบการณ์การ
 เลิกใช้สารเสพติดและนำผลการถอบทเรียนไปเผยแพร่
 อย่างจริงจัง

2.3 การพัฒนารูปแบบสื่อที่เหมาะสมเพื่อให้
 เอื้อต่อการเรียนรู้ของคนขัณธบรรทุกอ้อย ได้แก่ เทป หรือ
 ซีดีบันทึกหมอลำ สรภัญญ์จากชีวิตจริงของคนขัณธ
 บรรทุกอ้อย มีคู่มือเผยแพร่ความรู้อย่างทั่วถึง

เอกสารอ้างอิง

1. โรงพยาบาลธัญญารักษ์. ผลการสำรวจการใช้สาร
 เสพติดของประชาชนปี 2544. กรุงเทพฯ: [ม.ป.พ.];
 2546.
2. พิศศักดิ์ ศรีฤาชา และคณะ. การใช้ยาในในกลุ่มคน
 ขัณธบรรทุกหนัก. (รายงานวิจัย). ขอนแก่น: คณะ
 พยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2536.
3. ชัยสิทธิ์ หมายสุข, ยงยุทธ เจริญรัตน์. วิถีชีวิตคน
 ขัณธบรรทุก. กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาระบบ
 สวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคม
 ไทย; 2545.
4. ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, วิทยากร เชียงกุล. วิถีชีวิต
 คนขัณธบรรทุก. [ม.ป.พ.]: ม.ป.พ.; 2546.
5. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม
 ยาเสพติด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. แผนปฏิบัติการ
 บวร ร่วมใจ ปันภัยยาเสพติด ภาคตะวันออกเฉียง
 เหนือ. ขอนแก่น: สำนักงาน ป.ป.ส. ภาคตะวันออกเฉียง
 เหนือ; 2545. (เอกสารอัดสำเนา).
6. อติสร วิชาล. ชีวิตหลังผ่านการบำบัดของเยาวชน
 ผู้ติดยาเสพติด: กรณีศึกษาเยาวชน ผู้ติดยาเสพติด
 ที่ผ่านการบำบัดจากศูนย์บำบัด ดาบพลองปากโลง
 อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์).
 กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล; 2544.
7. ภัทรา จุลวรรณ, อำภพร พัววิไล, เบญจมาภรณ์
 จันทพัฒน์, กชกร อยู่เย็น. สถานะสุขภาพของ
 ประชาชนวัยแรงงาน โดยการตรวจร่างกาย ศึกษา
 เฉพาะอาชีพ. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข;
 2544.
8. พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. แนวการวิจัยเพื่อพัฒนานโยบาย
 แก้ไขปัญหาเสพติดในประเทศไทย. กรุงเทพฯ:
 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยา
 เสพติด; 2541.
9. วรเชษฐ์ สัจจาลักษณ์, กุลธิดา เดชโยธิน. รูปแบบ
 ในการดำเนินงานในชุมชนโครงการชุมชนปลอดยา
 เสพติด บ้านคลองบางโพธิ์ใหม่ จังหวัดปทุมธานี.
 วารสารสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
 2543; 16(1): 20-32.
10. สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ. การ
 สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับสารเสพติดในกลุ่มเยาวชน.
 กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ; 2539.
11. ปัญญา พรหมจรรย์. เบื้องหลังความสำเร็จ. วารสาร
 สำนักงาน ป.ป.ส. 2546; 18 (2): 22-26.
12. กนิษฐา กล่อมเกลา. ทำไมต้องป้องกันยาเสพติด
 ในสถานศึกษา. วารสารราชภัฏเพชรบุรี 2544; 10
 (1): 57-64.
13. อารมณ สุขมา, สมพักตร์ เหล็กสูงเนิน, อริตรา
 สุวธิ์พันธ์. ผลของโปรแกรมการให้ความรู้แบบมี
 ส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
 ต่อความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมของนักเรียน
 มัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ. วารสารสาธารณสุข
 มูลฐานภาคอีสาน 2544; 16 (4): 15-22.
14. Vermont Department of Health. Preventing Alcohol
 & Drug Abuse in Vermont. Burlington: Division
 of Alcohol & Drug Abuse Programs; 2000.
15. National Institute on Drug Abuse, NIDA.
 Preventing drug use among children and
 adolescents: A research-based guide for parents,
 educators, and community leaders. Maryland:
 National Institute of Health; 2003.